

AB'de enerji hususiyetleri

Ali BİLGE

31/10/05 BİRGÜN

Türkiye 3 Ekim tarihinden itibaren AB ile müzakere sürecine girmiştir. Müzakere öncesi yapılan tarama süreci ise devam etmektedir. Bundan böyle, Avrupa Birliği hayatımızın ciddi bir parçasıdır. Müzakere sürecinde olmak, AB'de olan bitenleri, birliğin siyasi ve iktisadi geleceğine ilişkin olarak yapılan tüm çalışmaları, yakından takip etmemizi gerekli kılmaktadır. Bugüne kadar BİRGÜN' deki yazılarımızda, enerji meselelerine olabildiğince yer vermeye çalıştık. Bugün de, Avrupa Birliğinde enerji hususiyetlerine değineceğiz.

Öncelikle şunu belirtelim: AB, dünya enerji tüketiminin en fazla olduğu bölgelerden birisidir. Ancak, yüksek enerji tüketimine karşılık, enerji kaynakları yeterli değildir. Özellikle, AB'nin 25 üyeye ulaşmasıyla birlikte enerjide dışa bağımlılığı daha da artmıştır.

25 üyeli AB'nin 2005 yılında 1.727,4 milyon ton petrol eşdeğeri enerji tüketimi gerçekleştireceği hesaplanmaktadır. AB'nin tüketeceği toplam enerjinin; yüzde 37.4'nün petrol, yüzde 26.1'nin doğal gaz, yüzde 15.1'nin kömür, yüzde 14.7'sinin nükleer enerji ve yüzde 6.5'nin ise yenilenebilir enerji kaynakları ile temin edileceği tahmin edilmektedir. Şimdi, sırasıyla bu enerji kaynaklarının, gelecekte nasıl bir görünüm arz edeceğine bakalım.

1- Petrol: 25 üyeli AB'nin 2030 yılındaki petrol üretiminin, 2005 yılına göre yüzde 42 oranında azalacağı, tahmin edilmektedir. Bugün, AB'de yapılan petrol üretimiyle, mevcut tüketimini karşılama oranı yüzde 9.9'dur. 2030 yılında bu oranın, yüzde 4.4 seviyesine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

2- Doğal gaz: Tahminlere baktığımızda durum pek farklı gözükmemektedir. 25 üyeli AB'nin, doğal gaz üretiminin 2005-2030 döneminde, yüzde 42.5 oranında azalacağı hesaplanmaktadır. AB'nin doğal gaz tüketiminin AB içi üretimle karşılama oranı, 2000 yılında yüzde 11.9 iken, 2030 yılında bu oranın yüzde 5.9 olacağı öngörülmektedir. Rakamlar petrol gibi doğal gaz açısından da AB'nin dışa bağımlılığının artacağını göstermektedir.

3- Kömür: Kömür üretiminde son dönemde hızlı düşüş yaşanmaktadır, üretiminin 2005 - 2030 döneminde yarı yarıya azalacağı hesaplanmaktadır. AB-25 içerisinde kömür üretimindeki azalmanın temel nedeni olarak, izlenen çevreci AB politikaları gösterilmektedir. AB'nin gelecekte ortaya çıkacak enerji ihtiyacı için kömürün bir alternatif olamayacağı da belli olmaktadır.

4- Nükleer enerji: AB-25 toplam enerji tüketiminin nükleer enerji ile karşılama oranı, 2005 yılında yüzde 15'tir, 2030 yılında bu oranın, yüzde 9 seviyesine gerileyeceği öngörülmektedir.

5- Yenilenebilir kaynaklar: Genişleyen AB'nin enerji tüketiminde yenilenebilir kaynakların (rüzgar vb) payının 2005-2030 döneminde yüzde 6.5'dan, yüzde 8.6'ya yükseltilmesi hedeflenmektedir. Buna karşılık bu kaynaklarının görünür gelecekte petrol ve doğal gazın yerini alması olası değildir.

6- Su kaynakları: AB enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi açısından hidroelektrik santrallerinin kullanılması önemli olsa da, sahip olunan su kaynakları sınırlıdır. AB'de bu kaynaktan toplam enerji tüketiminin sadece yüzde 1.6'sı karşılanabilmektedir.

Ayrıca AB ekonomilerinin, önümüzdeki dönemde kaydedecekleri iktisadi büyüme performansları nedeniyle de, enerji ihtiyaçları artacaktır. 2010 - 2020 yıllarını kapsayan dönemde enerji ihtiyacının, yüzde 3.5 yüzde 9.7 aralığında artması da beklenmektedir.

TÜRKİYE DEĞERLENDİREBİLİR Mİ?

Özetle; AB-25'in mevcut rezerv , üretim ve tüketim rakamlarıyla geleceğe yönelik yapılan projeksiyonlar incelendiğinde dışa bağımlılık çok açık bir şekilde görülmektedir.

Ortaya çıkan tablo, enerji arzı güvenliği açısından AB için yeni açılımları zorunlu hale getirmiştir. Birlik enerji bağımlılığı nedeniyle, arzı çeşitlendirmek zorundadır. Arz çeşitliği enerjinin güvenliği açısından çok önemlidir. Bu nedenle, AB'nin seçenekleri arasında çoklu boru hatları politikası bulunmaktadır. Bu şekilde, enerji ithalâtında kaynak çeşitliliği yaratılması amaçlanmaktadır.

AB; bugün ve yakın gelecekte enerji ham maddelerine coğrafi yakınlığı olan ülkelerle, çeşitli projeler üzerine yoğunlaşacaktır. Gereksinimi olan petrolü ve doğal gazı, boru hatları aracılığıyla sınırlarına taşımak durumundadır. İşte bu durum; Türkiye'ye değerlendirmesi gereken çok önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatlar nelerdir? İzninizle, gelecek yazımızda bu sorulara yanıt bulmaya çalışalım.

Dükkânın yeri...

Ali BİLGE

07/11/2005 BİRGÜN

Geçen hafta Avrupa Birliği'nin enerji alanında durumunu ve geleceğini ortaya koymuştuk. 25 üyeli Avrupa Birliği'nin enerji kaynaklarının yeterli olmadığını, yakın gelecekte dışa bağımlılığın artacağını belirtmiştik.

AB'nin petrol ve doğal gaz artan bağımlılığı nedeniyle enerji ham maddelerine ilişkin arz çeşitliliği ve güvenliği sorunları ile karşı karşıya olduğundan söz etmiştik. Birlik, enerji açığını ithalat yoluyla karşılamaktadır, yakın gelecekte durumun değişmeden devam edeceği anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla AB, gereksinimi olan petrol ve doğal gazı sınırlarına taşımak zorundadır. Taşıma seçenekleri içinde en öne çıkan ve maliyet avantajı nedeniyle boru hatlarıdır. Ancak, taşıma maliyetleri açısından petrol ile doğal gaz ciddi farklılık göstermektedir. Petrolün tankerlerle daha düşük maliyetle deniz yolu ile taşınması na karşın, doğal gazın bu yöntemle taşınabilmesi için sıvılaştırılması, (LNG'ye dönüştürülmesi) kullanıma geçmeden önce tekrar gaz haline getirilmesi gerekmektedir. Bu operasyon, hem ilave teknik zahmetleri gerekli kılmakta hem de daha maliyetli olmaktadır. Bu nedenle doğal gazda tercih edilen yol, boru hatlarıdır. Aslında, AB enerji stratejilerinde; denizlerin güvenliği nedeniyle petrolünde, boru hatları ile taşınması tercih edilmektedir. 1960'lardan itibaren uluslararası suların güvenliği ABD'nin elindedir!

AB; petrol ithalatının çok büyük kısmını, yaklaşık yüzde 24'nü, AB üyesi olamayan fakat bir Avrupa ülkesi olan, Norveç'ten karşılamaktadır. İkinci sırada, yüzde 22'lik bir payla Rusya gelmektedir. AB'nin petrol ithalatında Orta Doğu ülkelerinin payı, 1/3 bile değildir. Dünya petrolünün %65'nin bu bölgede olduğu, üstelik ucuz rezervler olduğu düşünüldüğünde, AB'nin yakın gelecekte Ortadoğu'dan ithalatını artırmayı hedeflediği aşikârdır.

Şimdi bir de; AB'nin doğal gaz ithalatına bakalım: sırasıyla Rusya %39, Norveç %26, Cezayir %25 ile pay almaktadır. AB'nin enerji alanında ki en önemli dokümanı olan 'Green Paper'da, 2020 yılında AB'nin petrol ve doğal gazda, %70 oranında dışa bağımlı olacağı hesaplanmaktadır.

SONUÇLAR ve FIRSATLAR..

Sonuçları özetleyelim: 1-AB'nin dışa bağımlılığı artmaktadır ve ihtiyacını ithalat yoluyla karşılayacaktır. 2-Petrol ve doğal gazı büyük ölçüde 'çoklu boru hatlarıyla' taşımak tercih edilmiştir. 3-Enerjide, Rusya'ya olan bağımlılığın azaltılması ve ithalatın (arzın) güvenliği için, ithalat yapılacak bölge -ülke-kaynak çeşitliliğinin artırılması amaçlanmıştır.

İşte bu durum Türkiye için değerlendirilmesi gereken fırsatlar sunmaktadır:

- 1-Türkiye dünya enerji rezervlerinin (doğal gaz ve petrolün) %73'ne komşu bir ülkedir.
  - 2-Çoklu boru hatlarının geçişine en uygun ülkedir. Ayrıca, Avrasya'nın ve Orta Doğu enerji kaynaklarının deniz yoluyla taşınmasına da olanakları bulunmaktadır.
  - 3-Türkiye; yaklaşık 8000 km' lik doğal gaz boru hattına, 6000 km' lik petrol boru hattına sahip bulunmaktadır.
  - 4-Türkiye, önemli ölçüde enerji arz çeşitliliğine sahip bir ülke konumundadır. İran -RusyaTürkmenistan-Mısır-Azerbaycan-İrak-Cezayir gibi pek çok ülkeyle petrol ve doğal gaz alım anlaşması bulunmaktadır.
  - 5-Ayrıca, AB projeleri çerçevesinde Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın doğal gaz şebekelerinin birbirine bağlanması çalışmaları devam etmektedir. Yunanistan ve Türkiye'yi bağlayan 300 km'lik hat 2006'da bitecektir. Bu durum; Yunanistan ve İtalya'nın son dönemde gösterdiği ' dostluğu' anlamak için yeterli bir nedendir!
  - 6-Ayrıca, Rusya, Hazar ve Orta Doğu kaynaklarını AB 'ye bağlamak/taşımak için Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan ve Avusturya ile 3600 km uzunluğunda bir hattın proje çalışmaları devam etmektedir.
  - 7-Mısır ve Ortadoğu enerji kaynaklarının Türkiye üzerinden AB'ye iletilmesine yönelik olarak pek çok proje geliştirilmektedir.
  - 8-AB'nin talepleri arasında işlenmiş petrol ürünleri bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, rafine edilmiş petrol üssü olmaya aday bir ülkedir. TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesine gösterilen yerli ve yabancı 'iştahın nedeni', bu olsa gerekir!
- SON SÖZ** olarak şunu söylemek mümkündür: Başkası işletmediği taktirde...**DÜKKANIN YERİ İYİDİR!**